

De lieveheersbeestjeswerkgroep op stap in de Durmemeersen

Tim Adriaens

NR312006 Foto's: Jeroen Mentens

12

Op 29 oktober 2005 kwamen dertien enthousiastelingen uit alle uithoeken van het land aan de kerk van Hamme-Sint-Anna opdagen voor een zoektocht naar het zeer zeldzame Onbestippeld lieveheersbeestje *Cynegetis impunctata*.

De tot dan toe enige bekende populatie van dit illustere lieveheersbeestje - evenwel zonder stippen - bevindt zich immers in de Durmemeersen. Met deze zeldzame soort als lokaas zouden we ook gegevens verzamelen over de entomofauna van de zoetwaterschoren in het gebied. Het wel en wee van de kevertjes wordt in het reservaat sinds 1999 opgevolgd door René Pletinck en Agnes Van Grimberge, die insecten inventariseren voor de monitoring van het beheer. Beiden waren van de partij en ook conservator Frans Van Avermaet tekende present. Betere gidsen voor deze tocht konden we ons dus niet wensen. Een impressie...

Gevonden !

De place to be: het graslandcomplex in de omgeving van het Bulbierbroek. Hier wordt een hooilandbeheer (2 maaibeurten per jaar) toegepast met overstaande stroken aan de perceelsranden. In deze overstaande vegetatie kunnen grotere kruidachtigen (Moesdistel, Moerasspirea) zich blijven ontwikkelen en vinden vele ongewervelden na de maaibeurten en in de winter een schuil-, overwinterings- of voortplantingsplaats. Ook wordt hier beperkt vlakdekkende ruigteontwikkeling toegelaten, o.a. met het oog op voldoende nectarvoorziening voor vlinders. In het voorjaar zijn dit ongetwijfeld mooie bloemrijke hooilanden, maar daar was op dat moment (eind oktober), op een enkel plantje Echte koekoeksbloem na, niet veel van te zien. Onze sleep- en klopacaties concentreerden zich dan ook in eerste instantie op de overstaande

Eén van de enige populaties van het zeer zeldzame Onbestippelde lieveheersbeestje bevindt zich in de Durmemeersen.

ruigere perceels- en greppelranden, een op het eerste gezicht weinig zeldzaam en eerder banaal biotoop.

Het duurde niet lang of de eerste soorten lieveheersbeestjes werden uit deze ongemaaide stroken gesleept. Naast de algemenere soorten Tweeëntwintigstippelig lieveheersbeestje *Psyllobora 22-punctata*, Zevenstippelig lieveheersbeestje *Coccinella 7-punctata*, Veertienstippelig lieveheersbeestje *Propylea 14-punctata* werden ook enkele typische wetland-soorten aangetroffen zoals Negentienpuntlieveheersbeestje *Anisosticta 19-punctata* en Ongevekt rietkapoentje *Coccidula rufa*. Uiteraard ontbrak ook de invasieve exoot veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje *Harmonia axyridis* niet op de lijst. Die was er massaal op de wieken en kwam regelmatig op de witte T-shirts van de deelnemers landen. Het Zestienpuntlieveheersbeestje *Tytthaspis sedecimpunctata* is een indicator van het schrale karakter van de hooilanden.

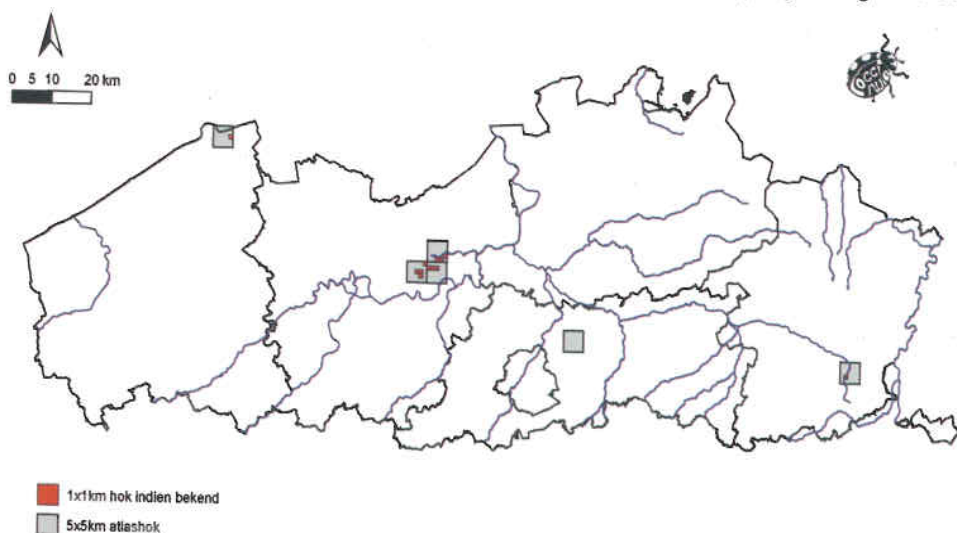
Door te slepen in de Rietgrasvegetatie werden al snel de eerste exemplaren van Onbestippeld lieveheersbeestje *Cynegetis impunctata* gevonden. Aangezien dit voor de meesten de eerste

ontmoeting met de soort was, werd ze uitgebreid bestudeerd en gefotografeerd. In totaal konden met alle deelnemers samen maar liefst 106 dieren van tussen het Rietgras geplukt worden. Eentje werd gevonden in een brandnetelruigte en merkwaardig genoeg vonden we ze ook door op takken te kloppen van meidoorn, liguster en spar in nabijgelegen struwelen en bomen naast de weg. Dit is opmerkelijk, aangezien de dieren verondersteld worden verschrompelde vliesveugels te hebben en dus in principe niet kunnen vliegen. De soort is volgens de lieveheersbeestjestabel te verwarren met bepaalde kleurvormen van 24-stippelig lieveheersbeestje *Subcoccinella 24-punctata*, maar wie ze eenmaal heeft gezien weet dat ze weinig met elkaar gemeen hebben. Ze heeft een zwarte kop, okerkleurige dekschilden en een karakteristieke bolvorm. *Cyanegetis impunctata* is een van de weinige plantenetende lieveheersbeestjes in onze streken. Hun aanwezigheid is dan ook vast te stellen aan de karakteristieke vraatsporen, die je moet zoeken op de bladeren van Rietgras.

we in het gebied op excursie gingen en meer mensen de soort leerden kennen, zijn een aantal nieuwe populaties ontdekt. In alle gevallen behalve één ging het eveneens om vochtige hooilanden met zegges, Rietgras, Moesdistel en Echte koekoeksbloem. De soort blijft desondanks met maar 38 waarnemingen in Vlaanderen zeer zeldzaam. De in de Durmemeersen aangetroffen habitat behoort tot de banalere en op het eerste gezicht vrij algemene vegetatietypes en ook de potentiële voedselplanten (brandnetel, Rietgras) zijn zeer algemeen. De biotoop (goed ontwikkelde en vermoedelijk ook goed beheerde vochtige hooilanden) is echter al een stuk zeldzamer in Vlaanderen. Vermoedelijk speelt de kwaliteit van de omgeving dus een grote rol.

De hooilanden in de Durmemeersen worden gemaaid; op begraasde stukken in het reservaat waar eveneens hooiland met Rietgras voorkomt, werd de soort niet gevonden. Dus mogelijk is hier ook het beheersaspect belangrijk. Vermoedelijk wordt het Onbestippeld lieveheersbeestje ook nog vaak over het hoofd gezien of verward met andere bruine kevertjes. Goed zoeken in elk plukje Rietgras is dus de

De voorlopige lieveheersbeestjesatlas vermeldt als enige vindplaats de Durmemeersen. Sinds

Vindplaatsen van onbestippeld lieveheersbeestje in Vlaanderen. Populaties worden gevonden in Knokke-Heist, Bilzen en Perk. In en rond de Durmemeersen zijn recent enkele nieuwe vindplaatsen ontdekt.

boodschap. Noteer bij elke vondst zoveel mogelijk informatie over habitat, biotoop en mogelijke voedselplanten.

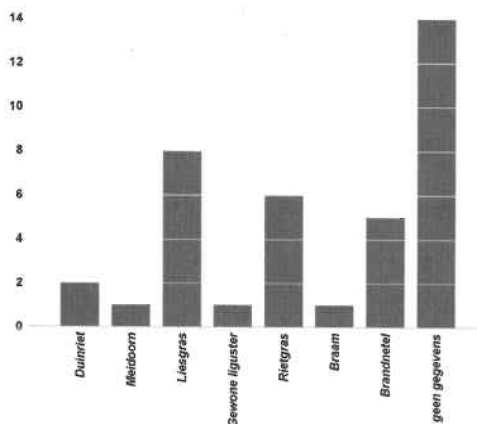
Ook de omgevende struiken (Vlier, els en eik) werden beklopt en leverden een aantal bijkomende soorten op: de schimmeleter Meeldauwlieveheersbeestje *Halyzia 16-guttata*, opnieuw veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje en het algemene Dwergkapoentje *Rhyzobius litura*. Daarnaast werden in deze zone ook nog enkele andere nog actieve insecten waargenomen, waaronder Gewoon spitskopje, Gehakelde aurelia, Dagpauwoog, Bont zandoogje en Brandnetelsnuitkever.

Beschrijving van de habitat

Met de flora in de hand werd getracht een oppervlakkige karakterisering van de biotoop en de habitat van het Onbestippeld lieveheersbeestje te maken. In het gemaaide gedeelte van het hooiland werden de volgende soorten opgetekend : Ringelwikke, Lidrus, Moeraswalstro, Smalle weegbree, Kruipe boterbloem, Rietgras, Liesgras, Gestreepte witbol, Veenwortel, Rode klaver, Mannagras, Engels raagras, Tweerijige zegge, Vertakte leeuwentand, Pinksterbloem, Incarnaatklaver, Gewone hoornbloem, Vossestaart, Fluitekruid. Het niet-gemaaide gedeelte (de overstaande, ruigere perceels- en greppelranden) van het hooiland bestond uit de volgende soorten : Rietgras, Liesgras, Echte koekeksbloem, Moesdistel, Veldzuring, Gewone smeewortel, Grote brandnetel en Riet. Rietgras (bedekking >80 %) en Liesgras *Glyceria maxima* (bedekking 5 %) waren hier duidelijk de dominerende plantensoorten. Het vegetatietype kunnen we omschrijven als een rompgemeenschap van Rietgras *Phalaris arundinacea*, behorend tot de riet-orde *Phramitetalia*, in Vlaanderen een eerder marginale biotoop.

Onze tweede stop betrof een binnendijks hooiland met overlans georiënteerde sloten met Liesgras, Rietgras, lisdodde en duidelijk nog een stuk productiever dan de graslanden aan het Bulbierbroek. Het type rompvegetatie met Rietgras kwam er enkel voor onder de prikkel-

draad in de perceelsrand. Hier werden slechts onbestippelden gevonden. We konden hier aanbevelen om bij het beheer de grens tussen grasland en slootvegetatie vager te maken zodat de ruigte geleidelijk hoger wordt en het aandeel Rietgras verhoogt. Ook hier waren de karakteristieke vraatsporen terug te vinden. In de zomereikjes aan de rand van het perceel konden we Tweestippelig lieveheersbeestje *Adalia bipunctata* aan de lijst toevoegen. Verder vonden we er Krasser, Dagpauwoog, Rietkruisspin en de Landpissebed *Philoscia muscorum*.

Aantal waarnemingen van Onbestippeld lieveheersbeestje op verschillende plantensoorten.

Het zoetwaterschor

Na het middagmaal op enkele omgevallen populieren, dat gezien de vele waarnemingen eerder een vieruurtje geworden was, verkenden we nog een ander gedeelte van het reservaat, dichter tegen de Durme aan. Hier troffen we een lappendeken van hooilanden, ruigtes, rietmoerasjes, grote zeggenvegetaties en zoetwaterschor aan. Deze laatste zijn van grote betekenis door hun zeldzaamheid, voornamelijk de zoetwaterschorren van het type waarin de zeldzame Spindotterbloem nog voorkomt. Op het stuk zoetwaterschor dat we bezochten (een ruigte met vooral distels, klit, Riet, Haagwinde, Reuzenbalsemien en wilgenop-

slag) troffen we Goudkopvlieg, Atalanta, Dagpauwoog en Gewoon spitskopje aan. Ook hier zochten we intensief naar lieveheersbeestjes. We vonden er Elfstippelig lieveheersbeestje *Coccinella 11-punctata*, Ongevekt rietka-poentje *Coccidula rufa*, *Rhizobius litura*, Tweeëntwintigstippelig lieveheersbeestje *Psyllobora 22-punctata*, Zevenstippelig lieveheersbeestje *Coccinella 7-punctata*, Zestienpuntlieveheersbeestje *Tytthaspis sedecimpunctata* en Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje *Harmonia Axyridis*. Geen spoor van Onbestippeld lieveheersbeestje, maar de geschikte (micro)habitat leek hier te ontbreken.

Na al dat moois namen we afscheid van onze gidsen en zetten we koers naar de dichtstbijgelegen afspanning tussen Sint-Anna en Zele, waar bij een streekbiertje nog wat nagekaart werd over de excursie.

Een geslaagde tocht en voor velen ook een eerste kennismaking met andere waarnemers. Met name de databankbeheerder kon nu op vele cyber-contacten eindelijk een gezicht plakken. Moe maar wel tevreden...

Bronnen:

Baugnée, J.-Y., Branquart, E. & Maes, D. (2001). Veldeterminatietabel voor de lieveheersbeestjes van België (Chilocorinae, Coccinellinae en Epilachninae). Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (Gent), Jeunes & Nature (Wavre) i.s.m. Instituut voor Natuurbehoud.

NR3 | 2006

15

Pletinck, R. (2004). *Cynegetis impunctata* (Coccinellidae) in de Durmeenseen. Nieuwe soort voor België? *Atalanta* (2004): 15-16.

Vandenbussche, V., T'Jollyn, F., Zwaenepoel, A., Vanhecke, L. & Hoffmann, M. (2002). Systematiek van natuurtypen voor de biotopen heide, moeras, duin, slik en schor. Deel 3: Moeras. Verslag van het INBO 2002.14.

Website vzw Durme. www.vzwdurme.be

Meer weten?

Meer informatie over het lieveheersbeestjesproject van verschillende jeugdbonden, kan je vinden op www.jnm.be of www.inbo.be.

De Buylaers in Lokeren: fraaie bloemenrijke hooilanden met ruigere stukjes zeggenvegetaties en percelenranden met Riet en Liesgras. Komt ook hier het Onbestippeld lieveheersbeestje voor?